

Doporučení a předběžné návrhy úmluv, přijaté šestou Mezinárodní konferencí práce.

I.

Doporučení týkající se účelného využití volných chvil zaměstnanectva.

Všeobecná konference Mezinárodní organizace práce Společnosti národů,

svolaná do Ženevy správní radou Mezinárodního úřadu práce a tam se shromáždivší dne 16. června 1924 ve svém šestém zasedání,

když se rozhodla schváliti různé návrhy, týkající se účelného využití volných chvil dělnictva, první to otázky, obsažené na denním pořadu svého zasedání, a

když rozhodla, aby tyto návrhy byly zpracovány ve formě doporučení, usnáší se dnes, pátého července roku jeden tisíc devět set dvacet čtyři na níže uvedeném doporučení, které jest předložiti zkoumání členů Mezinárodní organizace práce k tomu cíli, aby mu vyhověno bylo ve formě státního zákona nebo jinak, v souhlase s ustanoveními části XIII. mírové smlouvy Versaillské a souhlasných částí ostatních mírových smluv:

Všeobecná konference v úvaze, že vzala si zejména za úkol, přijavši již ve svém prvním zasedání ve Washingtoně úmluvu o trvání pracovní doby, zajistiti zaměstnancům vedle hodin, nutných ke spánku, dostatek času, aby mohli dělati co jim líbí, což přesně obsahuje význam slov »volná chvíle«,

dále v úvaze, že zaměstnanci během těchto volných chvil mohou se snažiti dle své vůle svobodnými činnostmi rozvíjeti svoje schopnosti fyzické, duševní a mravní, což je úsilí vysoké ceny pro pokrok civilisace;

a v úvaze, že rozumné využití tohoto volného času, dovolujíc zaměstnanci měniti svoje činnosti a vymaniti se tak z námahy, kterou má jeho zaměstnání v zápětí, může dokonce zvýšiti jeho výrobní schopnosti i výsledek jeho práce a zajistiti osmihodinové pracovní době veškeru její účinnost;

dále vzhledem k tomu, že může býti prospěšné, i když bere se zřetel na obyčeje různých zemí a místní poměry, stanovití zásady a metody, které zdají se se stanoviska nejvšeobecnějšího účinnými pro nejúčelnější využití volného času, a vzhledem k tomu, že je užitečné rozšířiti z jednoho státu do druhého vzájemné poznatky o uskutečněném úsilí a vykonaných opatřeních v tomto směru;

a konečně v úvaze, že tento zájem může se státi zvlášť naléhavým v okamžiku, kdy členové Mezinárodní organizace práce zamýšlejí ratifikovati úmluvu o trvání pracovní doby,

doporučuje konference toto:

I. Ochrana volných chvil.

Vzhledem k tomu, že je nutno ve státech, které omezily pracovní dobu zákonem, kolektivními smlouvami, anebo jakýmkoliv jiným způsobem, a mají-li z této reformy se vytěžiti všechny výhody ve prospěch námezdních pracovníků a celku, aby zajištěna byla nedotknutelnost hodin prázdně, které tímto způsobem byly vyhrazeny;

a vzhledem k tomu, že je třeba, aby jednak zaměstnanci přesně pochopili cenu volného času, který byl jim zaručen a hleděli za všech okolností udržeti jeho nedotknutelnost; jednak pak, aby zaměstnavatelé snažili se vždy upravit mezi mzdou a nejnужnějsími potřebami zaměstnanců takový spravedlivý poměr, který by chránil zaměstnance před nutností utíkat se ještě během prázdně k prodloužení námezdní práce;

konference, ačkoliv uznává, že těžko dá se kontrolovati šetření zákonného zákazu každého prodloužení námezdní práce u téhož zaměstnavatele nebo u zaměstnavatele jiného po dokončení pracovní doby zákonem stanovené, a třeba že často zdánlivě mohou se tato opatření dotýkat svobody, kterou má zaměstnanec mít, pokud jde o dispozici volným časem, pokládá přes to za účelné poukázati na snahy podniknuté v tomto směru určitým počtem států.

Doporučuje, aby vlády podporovaly a usnadňovaly uzavírání kolektivních smluv, které by zajistily zaměstnancům výměnou za zákonnou dobu pracovní normální životní podmínky, a stanovily na podkladě svobodné dohody zaměstnavatelů a zaměstnanců vhodná opatření, která by zamezila, aby zaměstnanci vyhledávali dodatečné práce za úplatu.

Naproti tomu v úvaze, že zaměstnancům musí býti všemožně usnadněno co nejlepší využití volných chvil, jichž nedotknutelnost je jim takto zaručena, doporučuje konference:

a) aby každý člen s ohledem na potřeby průmyslu, na místní zvyky a na vlastnosti a dispozice jednotlivých zaměstnaneckých tříd, zkoumal prostředky, kterak zaříditi pracovní dobu způsobem, aby byla zajištěna co největší kontinuita v hodinách prázdně;

b) aby methodická politika dopravní, úlevy tarifní a výhody jízdních řádů dovolovaly zaměstnancům zmenšiti na minimum dobu, potřebnou k dopravě mezi bydlištěm a pracovním místem, a aby hlasu odborových organizací bylo ve značné míře dbáno veřejnými korporacemi nebo soukromými dopravními podniky ve věci volby nejlepších prostředků, vhodných k provádění takové politiky.

II. Volné chvíle a sociální hygiena.

Vzhledem k tomu, že úprava využití volných chvil dělníků není možna mimo dosah všech opatření zdravotních, nebo opatření, týkajících se sociálního blaha, jež veřejné korporace podnikají na prospěch všech tříd občanstva, konference, nepouštějíc se do zkoumání podrobností každého z těchto velkých problémů sociálního blaha, jehož rozřešení může zajistiti zlepšení osudu zaměstnanců, doporučuje členům:

a) aby rozvíjeli individuální hygienu, zejména zřizující nebo podporující zřizování lázní, lidových společných koupelen atd.;

b) aby vydali zákonná opatření, nebo podporovali soukromé snahy, směřující proti alkoholismu, tuberkulóze, pohlavním nemocem a hazardním hrám.

III. Politika bytová.

Vzhledem k tomu, že je užitečno v zájmu zaměstnanců i celku podporovati vše, co může zajistiti harmonický rozvoj dělnické rodiny;

a že nejlepší prostředek, jak ochrániti zaměstnance před nebezpečími v předu zmíněnými, jest dáti jim k dispozici slušný rodinný krb,

konference doporučuje, v případě potřeby za součinnosti úřadů státních a místních, rozmnožování počtu zdravých a laciných obydlí, vyhovujících základním podmínkám zdravotnictví a pohodlí, jak v zahradních městech, tak v městských seskupeních.

IV. Instituce pro užití volných chvil.

Aniž má v úmyslu určití předem, jak postupovati při volbě mezi neschůdnými institucemi, které mohou poskytovat zaměstnancům příležitost k volné činnosti, odpovídající jejich osobnímu vkusu, a jichž rozvoj závisí ostatně na mravech a zvycích každého státu a každého území, upozorňuje konference přes to členy na nutnost vyhnouti se roztržtění snah zakládáním institucí, které by neodpovídaly přesně vytčeným potřebám. Zdůrazňuje, že je třeba při zakládání a rozvíjení těchto institucí dbáti snah, sklonů a speciálních okolností jednotlivých kategorií zaměstnanectva, pro něž byly založeny.

Dále doporučuje mezi zařízeními, která mohou sloužiti současně harmonickému i šťastnému vývoji jednotlivců i rodiny a spolupůsobiti k pokroku celku, popudy, jichž účelem jest:

a) zlepšení domácího a rodinného života zaměstnanců (dělnické zahrádky, malé pozemky, chov domácích zvířat atd.), výchova smyslu pro hospodářský prospěch, třeba malý, zajištěný rodinné pospolitosti a zvyšující blahodárné účinky rozptýlení;

b) rozvoj síly a fysického zdraví zaměstnanců prováděním sportů, které zajistí mladým dělníkům, podrobeným krajní dělbě moderní průmyslové práce, volný rozvoj sil a vybaví je novými vlastnostmi iniciativy a ctižádosti;

c) rozvoj vzdělání odborného i domácího a vzdělání všeobecného (knihovny, čítárny, přednášky, odborné kursy, všeobecné kursy výchovné atd.), který odpovídá nejnítější potřebě zaměstnanců a který je nejbezpečnější zárukou pokroku všech průmyslových kolektivit.

Mimo to doporučuje konference členům, aby podporovali tyto popudy poskytováním subvencí organisacím, které se zabývají mravním, duševním a tělesným rozvojem zaměstnanců.

V. Volnost v užití institucí a koordinace jejich snah.

Vzhledem k tomu, že ode dávna trvalé úsilí námezdních pracovníků všech velkých průmyslových zemí směřovalo k zajištění svobody a nezávislosti vlastního života mimo továrnu nebo dílnu, a ježto obzvlášť vzbuzuje u nich znepokojení každý cizí zásah do jejich individuálního života; vzhledem pak k tomu, že zvýšená tato citlivost vedla dokonce ke kritice každé iniciativy státní nebo mezinárodní na poli volné chvíle, z obavy před možným omezením vlastní svobody;

konference, ačkoliv má v úctě snahy, které vedou k vytvoření zařízení, určených k usnadnění dobrého užití volných chvil zaměstnanců, vybízí členy, aby upozornili iniciátory těchto zařízení na nutnost chrániti individuální svobodu zaměstnanců proti každé methodě, nebo každému zásahu, které by měly za účel přímo nebo nepřímě vnucovati zaměstnancům používání takového či jiného zařízení.

Vzhledem pak k tomu, že zařízeními nejschůdnějšími a nejúčinnějšími pro volné chvíle jsou ona, která byla založena a zvelebena těmi, kdož sami jich používají, konference, ačkoliv uznává, že v četných případech veřejné korporace nebo zaměstnavatelé, poskytující finanční či jinou pomoc k zakládání dělnických zahrádek, k podpoře rozvoje sportu nebo k účelům lidovýchovným, mohou se dovolávat z těchto důvodů práva kontroly, doporučuje, aby všechna opatření činěna byla tak, aby nebylo zásahu ve svobodu těch, pro něž se tyto instituce zřizují.

Konference, aniž má na mysli systematickou organisaci volných chvil, povzbuzena jsouc některými šťastnými podněty, doporučuje, aby každý člen

uvažoval o možnosti zřídit komise krajské nebo místní, v nichž by byli zejména zástupci moci veřejné, odborových organizací zaměstnavatelských a dělnických, jakož i zástupci družstev, a jichž úkolem by bylo sjednotit a zladit oddělené snahy institucí, sloužících k zábavě a určených pro využití volných chvil.

Konference rovněž doporučuje členům, aby organizovali aktivní a účinnou propagandu, určenou k tomu, aby v každé zemi vytvořilo se uvědomění potřeby rozumného využití volných chvil zaměstnanci.

Návrh resoluce.

Konference žádá Mezinárodní úřad práce, aby ve stálém styku s vládami sebral a měl připraveny všechny doklady, týkající se volné chvíle, a aby čas od času publikoval na základě zpráv, zasílaných každým členem, či pocházejících z jiných pramenů, studie shrnující snahy, které byly podniknuty, a výsledky, k nimž se dospělo ve všech státech při provádění opatření, jichž účelem jest zajistiti využití volných chvil.

II.

Předběžný návrh úmluvy o rovnocenném nakládání s cizími zaměstnanci jako s domácími při pracovních úrazech.

Článek 1.

Každý člen Mezinárodní organizace práce, který ratifikuje tuto úmluvu, se zavazuje, že příslušníkům kteréhokoli jiného členského státu, který tuto úmluvu ratifikoval, poskytne při pracovních úrazech, utrpěných na jeho území, totéž zacházení, jaké zaručuje svým vlastním příslušníkům. Rovněž se zavazuje, že rodinným příslušníkům těchto zaměstnanců bude skytati totéž zacházení, jako rodinným příslušníkům svých vlastních občanů.

Tato rovnocennost v nakládání bude zabezpečena cizím zaměstnancům a rodinným příslušníkům, aniž by jakkoliv byla vázána podmínkou trvalého bydliště; pokud však jde o plnění, jímž by některý z členských států byl ve smyslu této zásady povinován mimo svoje území, bude příslušný postup upraven zvláštními úmluvami, sjednanými mezi interesovanými členskými státy.

Článek 2.

Aby odškodněny byly úrazy, které utrpěli zaměstnanci, jichž se používá přechodně nebo občasně na území některého členského státu na účet podniku, jehož sídlo je na území jiného členského státu, může býti předem stanoveno zvláštní dohodou, že bude použito zákonných předpisů posléz uvedeného státu.

Článek 3.

Členské státy, které ratifikují tuto úmluvu, a které posud nezavedly systému odškodnění nebo úrazového pojištění, zavazují se, že vydají příslušné zákonné předpisy ve lhůtě tří roků od ratifikace.

Článek 4.

Členské státy, které tuto úmluvu ratifikují, zavazují se, že si navzájem budou nápomocny, aby usnadněno bylo provádění této úmluvy, jakož i použití jejich vlastních zákonů a nařízení, týkajících se odškodnění úrazů při práci, a že Mezinárodnímu úřadu práce oznámí každou změnu svých platných zákonů a nařízení o odškodnění úrazů při práci, o čem tento úřad ostatní zúčastněné státy zpraví.

Osnova doporučení o rovnocenném nakládání s cizími zaměstnanci jako s domácími při pracovních úrazech.

I.

Konference doporučuje se zřením k provádění úmluvy o rovnocenném nakládání s cizími zaměstnanci jako s domácími při pracovních úrazech, aby každý člen Mezinárodní organizace práce učinil nutná opatření:

a) aby usnadněno bylo oprávněncům na odškodnění, kteří nemají trvalého bydliště v zemi, kde toto odškodnění je splatno, vyplácení částek jim náležejících, a aby zabezpečeno bylo šetření podmínek, stanovených zákony a nařízeními, pokud jde o výplatu těchto částek;

b) aby v případě rozporů, vzniklých z neplacení, přerušení placení, nebo snížení povinné částky, mohl oprávněnc, který nebydlí v zemi, kde jeho nárok na odškodné vznikl, před příslušným soudem této země zahájit spor, aniž by byl nucen se ho osobně zúčastnit;

c) aby dobrodiní osvobození od poplatků, bezplatnost úředních listin a jiné výhody, skytané zákonodárstvím toho kterého členského státu osobám, jež utrpěly úraz při práci, byly rozšířeny na příslušníky veškerých členských států, které ratifikovaly tuto úmluvu.

II.

Konference doporučuje, aby v zemích, kde se nevyskytuje systém odškodnění nebo pojištění pracovních úrazů, příslušné vlády, až do budoucího jeho zavedení, usnadnily cizím dělníkům účast na výhodách svého domácího zákonodárství o úrazech při práci.

III.

Předběžný návrh úmluvy o dvacetičtyřhodinovém týdenním zastavení výroby ve sklárnách s vanovými pecemi.

Článek 1.

Ve sklárnách, kde se používá vanových pecí, zavedeno bude zastavení výroby po dvacetičtyři po sobě jdoucí hodiny týdně za podmínek a s výhradou výjimek níže uvedených.

Článek 2.

Zastavení práce nastane v neděli, aneb v kterýkoliv jiný den, zasvěcený týdennímu klidu podle zákonodárství, tradice nebo obyčejů té které země.

Článek 3.

Výjimky z ustanovení předcházejících článků mohou býti povoleny každým členským státem pro tyto práce:

1. Práce, které z důvodů technických nebo hospodářských nutně vyžadují nepřetržitý provoz,

2. práce přípravné, doplňovací a správk, které musí býti konány v době odpočinku zaměstnanectva za příčinou zajištění normálního provozu podniku v pracovních dnech.

Článek 4.

Seznam prací, vytčených v čl. 3, bude sestaven příslušným úřadem každého členského státu po slyšení zúčastněných organizací zaměstnavatelských a dělnických tam, kde se tyto vyskytují, a zaslán Mezinárodnímu úřadu práce; tento seznam budiž provázen zprávou, obsahující pro každou z prací v něm uvedených důvody, které vedly k jejímu zapsání.

Článek 5.

Způsobí-li určité změny technických pochodů a pracovní organizace ve sklářském průmyslu nutnost revise seznamu uvedeného v článku 4, informován bude Mezinárodní úřad práce zúčastněným členem ve zprávě, každoročně předkládané podle čl. 408 mírové smlouvy Versailleské a příslušných článků ostatních mírových smluv, o změnách předsevzatých v tomto seznamu s uvedením důvodů, jež vedly k těmto změnám.

Článek 6.

Dělníci zaměstnaní při pracích, povolených ve dni kolektivního odpočinku, musí požívat, buď individuálně nebo ve skupinách, týdenního odpočinku nejméně dvacetičtyř po sobě jdoucích hodin, ve smyslu ustanovení úmluvy z roku 1921 o týdenním odpočinku v průmyslových závodech.

Článek 7.

Přechodné výjimky z ustanovení článků 1 a 2 se připouštějí v případě stane-li se či hrozí-li nehoda, v případě, kdy třeba předsevzít neodkladné práce na strojích nebo náradí, nebo nastane-li vis maior, avšak jedině v rozsahu, jehož je třeba k zamezení vážné poruchy normálního chodu závodu.

Přednosta podniku bude povinen zpravit příslušné úřady o všech případech, kdy použije přechodných výjimek, uvedených výše.

IV.

Předběžný návrh úmluvy o noční práci v pekařství.

Článek 1.

S výhradou výjimek stanovených v této úmluvě, zakazuje se v noci výroba chleba, pečiva či podobných výrobků z mouky. Tento zákaz týká se práce všech osob, zaměstnavatelů i dělníků, zúčastněných ve zmíněné výrobě; nevztahuje se však na domácí výrobu, prováděnou členy téže rodiny pro jejich osobní spotřebu.

Tato úmluva nevztahuje se na výrobu sucharů ve velkém.

Článek 2.

Pro použití této úmluvy znamená slovo »noc« dobu nejméně sedmi po sobě následujících hodin. Počátek a konec této doby určen bude příslušnými úřady každé země po vyslechnutí zúčastněných organizací zaměstnavatelských a dělnických a bude obsahovati interval mezi jedenáctou hodinou večerní a pátou hodinou ranní; je-li to odůvodněno podnebím nebo roční dobou, bude možno nahraditi interval mezi jedenáctou hodinou večerní a pátou hodinou ranní intervalem mezi desátou hodinou večerní a čtvrtou hodinou ranní.

Článek 3.

Po vyslechnutí zúčastněných organizací zaměstnavatelských a dělnických mohou příslušné úřady každé země vydati nařízení, stanovící

a) stálé výjimky potřebné pro výkon prací přípravných a doplňovacích, pokud jejich provádění je nutno mimo rámec normální pracovní doby. K těmto pracím může býti použito jenom naprosto nutného počtu dělníků. Nesmí se jich zúčastniti mladiství dělníci pod 18 let;

b) stálé výjimky potřebné k vyhovění zvláštním poměrům pekařského průmyslu v tropických zemích;

c) stálé výjimky potřebné k zajištění provádění ustanovení o týdenním odpočinku;

d) dočasné výjimky nutné k tomu, aby podniky mohly zvládnout mimořádný nával práce či opatřit potřeby rázu veřejného.

Článek 4.

Výjimka z ustanovení prvního článku může se učinit v případě nastalé či hrozící nehody, v případě potřeby naléhavých prací na strojích nebo nářadí, nebo v případě vyšší moci, avšak jen v míře nutné pro zabránění vážného znesnadnění normálního provozu v závodě.

Článek 5.

Každý člen, který ratifikuje tuto úmluvu, učiní všechna opatření, směřující k tomu, aby vhodnými prostředky bylo zajištěno všeobecné a skutečné zachovávání zákazu, stanoveného v článku prvním, a přibere k účasti na těchto opatřeních zaměstnavatele i dělníky, jakož i jejich příslušné organizace, podle rekomandace přijaté v pátém zasedání Mezinárodní konference práce (1923).

Článek 6.

Ustanovení této úmluvy nabudou platnosti až dnem 1. ledna 1927.

Přel. dr. Skoch.

J. Sirotek:

Domácká práce.

1. Pojem domácké práce. Pojem domácké práce není nikde přesně definován a bývá většinou směřován s pojmem domáckého průmyslu. Domáckou prací lze rozumět veškerou výrobní činnost v domácnosti konanou, která slouží k ukojování cizích potřeb a výrobci jest zdrojem výdělku. Definice tato zahrnuje v sobě nejen pojem domácké práce, ale i pojem domáckého průmyslu, dvou příbuzných výrobních způsobů, které opírají se o výrobní činnost, provozovanou v domácnosti výrobcově. Nezbývá než přesněji vymeziti a rozlišiti od sebe tyto dva pojmy.

Za vodítko poslouží nám povšechné definice jednotlivých činitelů domácké práce, které nám dává zákon ze dne 12. prosince 1919, č. 29 Sb. z. a n., o úpravě pracovních a mzdových poměrů v domácké práci.

Domácká práce opírá se o součinnost domáckých dělníků, skladovných mistrů, dílenských pomocníků, podnikatelů a zprostředkovatelů.

a) Domácký dělník (Heimarbeiter) jest osoba, zaměstnávající se výrobou nebo zpracováním zboží mimo provozovnu svého zaměstnavatele, zpravidla ve svém obydlí, a neprovozující živnosti ve smyslu živnostenského řádu (§ 2, lit. a). Jsou však v praxi případy, kdy domácký dělník si provozovnu (dílnu), resp. část dílny pronajímá, na př. v t. zv. brusičských mlýnech na Turnovsku. Dělník domácký nepracuje pro spotřebitele, nýbrž pro zaměstnavatele, který mu práci zadal, ať je to již přímo sám podnikatel nebo zprostředkovatel, případně několik zprostředkovatelů. Nezáleží tu na tom, vykonává-li tuto práci stále, či přechodně, zda jako hlavní nebo